

Verkiezingsprogramma ChristenUnie Arnhem

Gemeenteraadsverkiezingen 2014

Betrouwbaar en betrokken

ChristenUnie

**Verkiezingsprogramma
ChristenUnie Arnhem
Gemeenteraadsverkiezingen
2014**

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. BETROUWBARE OVERHEID	6
1.1. De gemeente, dat zijn we samen	7
1.2. Veiligheid	11
1.3. Financiën	18
2. GEZONDE SAMENLEVING	21
2.1. Samen zorgen	21
2.2. Werk en inkomen	33
2.3. Onderwijs	40
2.4. Cultuur, sport en recreatie	45
3. DUURZAAM WERKEN, WONEN, LEVEN	50
3.1. Economie	50
3.2. Goed wonen en werken	54
3.3. Mobiliteit	61
3.4. Energie, klimaat en milieu	66

Inleiding

ChristenUnie, partij voor een krachtige samenleving

Deze verkiezingen gaan over mensen. Over u als Arnhemmer, over onze ouders, onze kinderen, onze burens, de leerkracht op de school om de hoek, de wijkverpleegkundige, onze werkgever en onze werknemers. Ze gaan over ons en onze manier van samenleven.

Wij geloven dat mensen geschapen zijn door God en dat Hij ons aan elkaar gegeven heeft om samen te leven. Wij geloven dat mensen meer zijn dan alleen maar consumenten. Het gaat in het leven om veel meer dan geld en bezittingen. Mensen willen niet alleen maar een betaalbaar huis, maar verlangen ook naar geborgenheid veiligheid en bovenal naar een zinvol leven. Wij willen niet alleen een baan met salaris, maar ook waardering en mogelijkheden om onze talenten te ontplooiën in dienst van die ander. We willen niet alleen een overheid die op de centen let, maar ook een samenleving waarin we ruimte krijgen, gehoord worden en waarin zwakkeren beschermd worden.

Wij willen geen samenleving waarin ons verteld wordt wat we moeten denken en doen, maar willen vrijheid om zelf verantwoordelijkheid te nemen en van daaruit eigen keuzes te maken. We willen een wereld waarin we omzien naar elkaar. Een wereld die leefbaar en duurzaam blijft, waarbij we ons niet hoeven te schamen om die wereld door te geven aan onze (klein)kinderen.

Geef geloof een stem

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christenen inspireren door de Bijbel. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft voor de toekomst.

Dat motiveert ons om ons in te zetten, in het volle besef dat christenen in de politiek deel uit maken van een beweging van

christenen die ook op tal van andere plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die hun geloof niet bewaren voor de kerk of thuis, maar graag in de praktijk brengen. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

Wij geloven dat God dit van ons wil: *recht doen, trouw zijn, en nederig de weg gaan die God van ons vraagt* (Micha 6:8).

De kracht van de samenleving

De ChristenUnie gelooft in de kracht van de samenleving, in zorg voor elkaar, in een cruciale rol van gezinnen, in een dienstbare en rechtvaardige overheid, in godsdienstvrijheid, in een duurzame economie en in een zorgvuldige omgang met Gods schepping en daarom in een circulaire economie.

De samenleving wordt in de eerste plaats gevormd door burgers zelf - in verbanden als gezinnen, verenigingen en geloofsgemeenschappen - en ook door (maatschappelijke) organisaties, scholen en bedrijven. Samen nemen we verantwoordelijkheid, gaan verplichtingen aan en maken de samenleving leefbaar.

Wij geloven dat mensen tot bloei komen wanneer ze echt samen leven en zich verantwoordelijk voelen - voor zichzelf, voor elkaar en voor hun omgeving - en ze dat actief handen en voeten geven.

Wij gaan bij de inrichting van de samenleving niet uit van regels en bureaucratie maar van mensen en hun mogelijkheden. Zij bepalen de kracht van de samenleving. Wij willen bouwen op het inzicht en de vakkundigheid van de verpleegkundige, de leerkracht, de agent en al die andere professionals. Zij staan voor hun taak en zij kunnen die verantwoordelijkheid aan. Daarnaast kunnen we niet zonder de vrijwillige inzet van burgers en bedrijven voor hun medemensen. Regels en bureaucratie die dit verhinderen moeten verdwijnen.

Samen het verschil maken

De ChristenUnie gaat bij de inrichting van het openbaar bestuur, de zorg, de woningcorporaties, het onderwijs en de politiezorg uit van de menselijke maat zodat burgers op lokaal niveau betrokken kunnen zijn: in wijken en buurten.

Tallose mensen zijn actief in vrijwilligersorganisaties, sportverenigingen, kerken, helpen mee in de school van hun kinderen of het verzorgingshuis van hun ouders. Onbetaalde arbeid en vrijwilligerswerk zijn de smeerolie van de samenleving en verdienen als zodanig erkenning en respect. Zonder vrijwilligers is er voor veel eerdergenoemde sociale verbanden geen toekomst.

De ChristenUnie is een bondgenoot van die mensen, een bondgenoot van de samenleving.

De ChristenUnie is een partij *van christenen voor alle mensen*. Wij willen iets uitstralen en doorgeven van de liefde die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor Arnhem. Doe met ons mee!

1. BETROUWBARE OVERHEID

Bij de ChristenUnie staan niet de overheid of de markt centraal, maar de samenleving en de mensen daarin. De ChristenUnie wil investeren in de kracht en de talenten van de samenleving. De ontwikkeling moet zijn: minder overheid, meer samenleving. Wij verwachten niet alles van de overheid, maar ook niet van de markt. Wij zien overheid en samenleving als bondgenoten. De overheid stimuleert en ondersteunt mensen om hun eigen kracht, of samen-redzaamheid, in te zetten. De gemeente Arnhem heeft als belangrijke taak de kracht die al aanwezig is in de samenleving te versterken. Als het aan de ChristenUnie ligt, gooit de overheid niet zomaar verantwoordelijkheden 'over de schutting'. Dat gebeurt helaas wel te vaak. Bij ons staat de overheid naast mensen. De gemeente Arnhem denkt mee, stimuleert en ondersteunt waar nodig. Dit vraagt om maatwerk: de een heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. De ChristenUnie beseft dat de overheid een vangnet moet bieden, geen hangmat. Wij geven de overheid niet te veel, maar ook niet te weinig verantwoordelijkheid. Burgers moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is.

De samenleving wordt steeds mondiger en autonomer. Ze beschikt, door de technologische ontwikkeling van de afgelopen decennia, over steeds meer informatie en stelt hoge eisen aan het overheidshandelen, vooral aan transparantie van de overheid. Dat vraagt een vernieuwde opstelling van de gemeente Arnhem naar haar burgers. De ChristenUnie staat voor een overheid die betrouwbaar, transparant en herkenbaar is en die daarmee het vertrouwen van de burger waard is. Dat geldt juist ook voor de lokale overheid (raadsleden, wethouders, burgemeester én ambtenaren), die zo dichtbij staat. De

ChristenUnie gaat voor een benaderbare overheid. Dat betekent vooral ook goede communicatie, van social media tot de balie. De ChristenUnie wil werken aan een klantvriendelijke, begrijpelijke overheid, die zaken niet onnodig ingewikkeld maakt maar - waar mogelijk - zelfs eenvoudiger. Als goed rentmeester gaat de overheid sober en doelmatig met het aan haar toevertrouwde belastinggeld om.

1.1. De gemeente, dat zijn we samen

Waar staat de ChristenUnie voor?

De ChristenUnie beschouwt de gemeente als 'de eerste overheid'. De gemeente is in veel gevallen het eerste of meest nabije en concrete contact van een burger met de overheid. De ChristenUnie wil dat burgers zich niet primair opstellen als klant of rechthebbende, maar verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen handelen en - samen met anderen en de overheid - de zorg voor de samenleving oppakken. De overheid moet een open houding hebben richting initiatieven van burgers, vooral als die het algemeen belang op het oog hebben, zoals op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of wijkbeheer. Hierin past een overheid die meedenkt en faciliteert. Door de crisis (o.a. op de woningmarkt en in de bouwsector) en bezuinigingen is de financiële druk op de gemeente zo groot geworden, dat bepaalde voorzieningen dreigen te verdwijnen. We kunnen dit alleen voorkomen als overheid, samenleving en markt gezamenlijk de schouders eronder zetten.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Overheid en burger

De gemeente heeft een aantal belangrijke kerntaken, zoals veiligheid, maatschappelijke ondersteuning, ruimtelijke ordening en afvalinzameling. Zelfs bij die taken waar zij een primaire verantwoordelijkheid heeft, zoekt zij nog steeds zoveel mogelijk samenwerking met de samenleving (burgers, bedrijven, charitatieve instellingen, kerken en andere levensbeschouwelijke organisaties, scholen enzovoort).

De ChristenUnie zet in op een coöperatieve houding. Wijkgericht werken is daarbij het uitgangspunt. De gemeente Arnhem moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van buurten te betrekken bij zaken die hen raken.

Van alle ambtenaren wordt verwacht dat zij burgergericht opereren (zonder daarbij het grotere belang uit het oog te verliezen).

De actieve burger

Als de overheid wel een belangrijke rol heeft in een proces, dan wil de ChristenUnie dat de gemeente burgers, bedrijven, belangenbehartigers en andere betrokkenen zo vroeg en vaak als mogelijk betreft bij de vorming en uitvoering van dat beleid. Dat is een voorwaarde voor draagvlak en vruchtbare samenwerking. Diverse inspraak- en participatieprocessen zijn in Arnhem de laatste jaren dikwijls moeizaam of verkeerd verlopen. De gemeente – zowel college als raad – moet zich beraden op de manier waarop de Arnhemse burgerparticipatienota 'De Stad aan Zet' (rollen, procedures en wederzijdse verwachtingen) in de praktijk wordt toegepast. De communicatie vanuit de gemeente verdient daarbij zorgvuldige aandacht.

Als er initiatieven, taken, verantwoordelijkheden en middelen kunnen worden overgedragen aan burgers en maatschappelijke instellingen, dan begeleidt en ondersteunt de gemeente dit

proces. Het gaat er uiteindelijk om dat gezamenlijke doelstellingen op de beste manier bereikt worden. Een voorbeeld hiervan is het overdragen van de zorg voor het openbare groen aan een buurt.

De ChristenUnie is over het algemeen geen voorstander van referenda. Het is een te zwaar middel, het simplificeert complexe vraagstukken en vindt vaak te laat in het proces plaats. Het mislukken van het referendum over het Kunstenscluster toont dit aan!

Decentralisaties

De komende jaren worden een flink aantal taken van de rijksoverheid en provincie overgebracht (gedecentraliseerd) naar de gemeente: onderdelen van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten gaan naar de Wmo, de jeugdzorg gaat van provincies naar gemeenten en met de Participatiewet komt o.a. de sociale werkvoorziening bij de gemeenten. Ook bij het passend onderwijs vindt een stelselwijziging plaats, waardoor gemeenten een grotere rol krijgen in de ondersteuning van leerlingen met extra zorgbehoeften. Deze ingezette decentralisaties en transformaties van allerlei vormen van zorg vereisen een zorgvuldige aanpak. Hoewel het decentraliseren van taken naar gemeenten past bij de visie van de ChristenUnie, wordt het uitvoeren van de op handen zijnde decentralisaties een zware opgave. De zorg voor de zwakke blijft daarbij voor ons voorop staan. Leidend zal voor de ChristenUnie de vraag zijn: Krijgen burgers de zorg die ze nodig hebben. Zorgvuldigheid en zorgzaamheid zijn cruciaal.

Het gaat om grote operaties, die gepaard gaat met forse bezuinigingen. Het is belangrijk om de (financiële) effecten van de stapeling van decentralisaties voor mensen die hier mee te maken hebben goed in beeld te hebben én aandacht te houden voor de financiële positie van de gemeente Arnhem. Ook het

tempo waarin veranderingen worden doorgevoerd, is een punt van aandacht.

De ChristenUnie wil minder bestuurlijke drukte. Bestuurlijke samenwerkingsverbanden zoals gemeenschappelijke regelingen (WGR) moeten worden ingeperkt. De ChristenUnie is niet per definitie tegen gemeenschappelijke regelingen, maar die dienen op zijn minst de mogelijkheid in zich te hebben dat de individuele gemeente eigen beleid kan blijven formuleren.

Concrete voorstellen

- Verbeteren en verduidelijken van burgerparticipatie.
- Erkennen van en samenwerken met kerken en andere levensbeschouwelijke organisaties in de stad.
- Meer algemene regels in plaats van gedetailleerde vergunningen. Om regeldruk te verminderen, worden vergunningstelsels waar mogelijk omgezet in algemene regels.

1.2. Veiligheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Veiligheid is voor u als Arnhemmer en dus voor de ChristenUnie een belangrijk punt. De afgelopen jaren bleek dikwijls dat Arnhem slecht scoorde op landelijke veiligheidslijstjes. Veiligheid gaat niet alleen over het aantal inbraken en overvallen, maar ook over hoe veilig u zich voelt op de plek waar u woont. De gemeente Arnhem heeft een verantwoordelijkheid om de zwakken te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Tegelijk houdt zij oog voor de eigen verantwoordelijkheid van mensen (denk bijvoorbeeld aan inbraakpreventie).

Betrokkenheid van inwoners en organisaties uit de buurt is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan. Bij de aanpak kunnen verschillende buurten om een verschillende aanpak vragen. Bij het werken aan veiligheid en leefbaarheid heeft iedereen een rol. Juist burgers, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin jongeren veilig naar school gaan en ruimte hebben om te spelen, waarin ouders met een gerust hart wonen, werken en winkelen en waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief kunnen zijn en nog voluit van het leven kunnen genieten.

Mensen zijn geschapen door God. Zij zijn te waardevol om in drugs, drank, gokken of prostitutie zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijt te raken.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Ook bij de aanpak van problemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve aanpak van daders.

De ChristenUnie vindt dat het integraal veiligheidsbeleid dat de gemeenteraad vaststelt, gebaseerd is op onderzoek en ervaringen in de verschillende wijken en buurten. De ChristenUnie wil dat het integraal veiligheidsplan tijdig door de raad wordt vastgesteld, zodat de gemeente invloed kan uitoefenen op het vaststellen van de prioriteiten voor de politie. Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen de Arnhemse gemeenteraad, burgemeester, politie en openbaar ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijdtijden e.d. van politie, brandweer en ambulances.

Inzet van politie en andere hulpverleners bij grote evenementen kan niet langer volledig voor rekening komen van de samenleving en ten koste gaan van de beschikbaarheid van politie voor het reguliere werk. De ChristenUnie wil het debat aangaan in hoeverre dit een verantwoord beslag legt op de samenleving.

Arnhemse burgers worden actief betrokken bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Burgers vormen ook de ogen en oren van de politie. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag, waarbij de politie contact legt met de melder over de resultaten. Zij stimuleert de regierol van de gemeente om veiligheidsproblemen met verschillende maatschappelijke partners op te pakken via de verschillende keurmerken.

Daarnaast zet de ChristenUnie in op burgerparticipatie door middel van burgernet en andere initiatieven.

De ChristenUnie hecht aan de rol van de wijkagent als aanspreekpunt voor burgers in de wijk en zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente, om problemen in de wijk concreet aan te pakken.

Het al dan niet aanstellen van schoolagenten/doelgroepagenten verschilt per plaats. Binnen de politieregio Oost zijn op een aantal plaatsen (unit West Veluwevallei) wel schoolagenten aangesteld. Omdat deze functie een sterk preventieve werking heeft, zijn de resultaten moeilijk meetbaar. In een tijd van verschuiving van normen en waarden kan een schoolagent een zeer positieve invloed hebben op het gedrag van schooljeugd. Door de preventieve werking worden veel aangiften van misdrijven (en dus werk voor rechercheafdelingen) voorkomen. Daarnaast heeft de schoolagent een signalerende werking als het gaat om andere prioriteiten van de ChristenUnie, zoals het signaleren van mensenhandel. De ChristenUnie wil daarom dat de functie 'schoolagent' weer wordt ingevoerd.

Als het om veiligheid gaat, krijgt de burgemeester steeds meer wettelijke bevoegdheden om op te treden tegen geweld en overlast. Maar er moet wel genoeg menskracht beschikbaar zijn om deze wetten en regels goed te kunnen handhaven. Het aantal gemeentelijke handhavers in Arnhem lijkt momenteel achter te lopen in vergelijking met andere gemeenten. Voor de aanpak van overlast in de wijk zijn handhavers van groot belang. Een probleem bij overlast blijft de beperkte mogelijkheden bij overlast vanuit koopwoningen. De ChristenUnie wil dat er voldoende handhavers worden aangesteld.

Drugs en drank

De ChristenUnie wil de aanwezigheid van coffeeshops en het gebruik van drugs en alcohol op straat actief tegengaan en

streng optreden bij overlast. Signalen uit de buurt moeten hierbij zwaar wegen.

De ChristenUnie is tegen het door gemeenten zelf telen van wiet. Wiet is en blijft een verboden middel. Door het wietgebruik tegelijkertijd wel te gedogen wordt door de overheid een dubbele boodschap afgegeven. Met wietteelt door de gemeente zou dat nog erger worden.

Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden. De aanpak van hennepkwekerijen op plaatselijk niveau kan eigenlijk niet zonder de aanpak hiervan op (inter)nationaal niveau.

Daarnaast kan de administratie afhandeling door de politie sterk vereenvoudigd kunnen worden. Er worden momenteel veel hennepplantages geruimd zonder dat er proces-verbaal volgt, puur vanwege tijdgebrek.

Het uitsterfbeleid voor coffeeshops blijft daarom gelden.

De ChristenUnie wil dat de strijd tegen drankmisbruik gevoerd wordt samen met scholen, ouders, verslavingszorg, horeca, politie, sportverenigingen en andere betrokkenen.

Per 1 januari 2013 geldt de nieuwe Drank- en Horecawet, waarbij de handhavingstaken zijn overgedragen aan de gemeente. Dit vraagt om voldoende beschikbare en goed geschoolde handhavers. Wij vragen extra alertheid op de handhaving van leeftijdsgrenzen. Wat betreft de ChristenUnie is het afgelopen met de zogenaamde happy hours en acties zoals korting op alcohol met de studentenpas.

Prostitutie

Prostitutie is menonwaardig en gaat in tegen Gods bedoeling met seksualiteit. Criminaliteit, mensenhandel, uitbuiting, eenzaamheid en andere sociale problemen zijn de schrijnende werkelijkheid achter de schone schijn. Alle mogelijkheden om mensenhandel tegen te gaan, moet de gemeente benutten. Dat betekent dat de verschillende gemeentelijke diensten goed samenwerken en alert zijn op signalen van mensenhandel. Goede voorlichting en preventie op de scholen is belangrijk. De ChristenUnie in Arnhem heeft het onderwerp Mensenhandel de afgelopen jaren regelmatig met succes geagendeerd. Maar nu komt het aan op de uitwerking in de praktijk! De ChristenUnie is tegen prostitutie, maar voor hulp aan vrouwen die er uit willen stappen. Wij willen dat de gemeente zorg draagt voor voldoende hulp- en uitstapprogramma's voor prostituees. Deze programma's zijn niet alleen toegankelijk voor prostituees op de tippelzone, maar zijn bedoeld voor alle prostituees in de stad. Behoud een uitstapprogramma, zoals Next Step.

Grootschalige criminaliteit

Gemeenten moeten zich bewust zijn van de invloed van grootschalige criminele organisaties, o.a. op de ontwikkeling van het onroerend goed in de gemeente. Criminelen gebruiken vastgoed om crimineel verkregen gelden wit te wassen. Door

een oplettende houding van gemeentebesturen kunnen zij deze ontwikkelingen op het spoor komen. Bijvoorbeeld door aandacht te schenken aan het gebruik van winkel- of horecapanden op een manier die nauwelijks rendement kan opleveren.

Concrete voorstellen

- Bij het opstellen van het integraal veiligheidsplan en de daaruit voortvloeiende prioriteiten voor inzet van politie en andere organisaties worden de resultaten van veiligheidsonderzoeken en de bevindingen van wijkbewoners meegenomen.
- De gemeenteraad moet een stevige vinger aan de pols houden bij beleid dat naar de veiligheidsregio's is verplaatst. Dus: tijdige inbreng voor de besluiten die voor de regionale brandweer worden genomen met het oog op goede en betaalbare brandweezorg. En blijvende aandacht voor de rol van vrijwilligers.
- De burgemeester stimuleert lage drempels voor het doen van (anonieme) aangifte en goede terugkoppeling door politie.
- De kosten van vandalisme worden verhaald op de daders. De gemeente publiceert regelmatig de resultaten hiervan en de omvang van de schade ten gevolge van vandalisme door middel van een 'vandalismemeter'.
- De ChristenUnie wil het aantal casino's en gokhallen verminderen en de vestiging van nieuwe voorkomen.
- Behoud van uitstapprogramma voor alle Arnhemse prostituees.
- Sluiting van bordelen, seksclubs en escortservices en voor de tijd dat deze nog niet gesloten zijn: frequente en proactieve prostitutiecontrole, niet alleen van de reguliere seksinrichtingen, maar ook van de escortsector. Grooming moet worden aangepakt.
- De ChristenUnie wil een actief handhavingsbeleid, waarbij het opleggen van bestuurlijke boetes niet wordt geschuwd.

- Wij betrekken inwoners bij veiligheid en zetten in op burgernet en sms alert
- De gemeente organiseert (zo nodig met andere gemeenten) voldoende toezichtcapaciteit voor de Drank- en Horecawet en werkt aan preventie.
- Wij willen een plan van aanpak in de gemeente ter bestrijding van georganiseerde (grootschalige) criminaliteit.
- De horecasluitingstijden worden regelmatig geëvalueerd met bewoners, ondernemers, politie en Iriszorg.
- Cameratoezicht is een prima middel, daarom is een goede beleidscyclus rondom cameratoezicht en de privacywetgeving belangrijk.
- Kinder-, sport- en speelplaatsen worden drugs- en blowvrij.
- Harde aanpak van diegenen die geweld gebruiken tegen overheidsambtenaren.
- Het inrichten en goed laten functioneren van een loket voor ex-gedetineerden zodat dezen een eerlijke kans krijgen bij herintreden in de maatschappij.

1.3. Financiën

Waar staat de ChristenUnie voor?

Van de gemeente Arnhem verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Gemeenten worden geconfronteerd met enerzijds een drastische uitbreiding van het takenpakket, anderzijds met een ingrijpende bezuinigingsoperatie. Daarnaast zorgt de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) ervoor dat de gemeentelijke beleidsvrijheid ten aanzien van het doen van investeringen begrensd wordt. Gemeenten worden ook verplicht hun tegoeden bij het Rijk onder te brengen (schatkistbankieren). De verschillende maatregelen leggen samen een grote druk op het financieel beleid. Meer dan ooit moet de gemeentelijke overheid zich ervan bewust zijn dat de middelen worden opgebracht door de hele samenleving. Alle burgers betalen mee, hetzij via de afdracht van de rijksoverheid, hetzij via de OZB (Onroerende Zaak Belasting).

De rijksoverheid draagt met een aantal zorg- en welzijnstaken weliswaar ook het budget over, maar heeft daarop een aanzienlijke korting toegepast. En door de ontwikkelingen op de woningmarkt staan ook de inkomsten uit de OZB onder druk. Dat geldt al evenzeer voor de opbrengsten uit grondverkoop. Gemeenten moeten daarom de tering naar de nering zetten. Vooral door duidelijk keuzes te maken en prioriteiten te stellen.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Bezuinigen is kiezen

Het begint allemaal met het inzichtelijk maken in de begroting en jaarrekening welke prestaties voor de beschikbare financiën worden uitgevoerd en zijn gerealiseerd.

De ChristenUnie werkt mee aan bezuinigingen, maar stelt wel een paar grenzen:

- Die posten die rechtstreeks te maken hebben met het lenigen van de nood van individuele burgers moeten zoveel mogelijk buiten schot blijven.
- Voor posten die de gezinnen, waarvan een lid het gezinsinkomen alleen of vrijwel alleen verdient, geldt hetzelfde.
- Als het gaat om kerntaken van de overheid, zoals veiligheid, is terughoudendheid bij het terugbrengen van het budget op zijn plaats.

Het spreekt voor ons vanzelf dat vooral bespaard kan worden op projecten die voor de samenleving niet van direct belang zijn of waarvoor de overheid geen primaire verantwoordelijkheid heeft. Het volgende zijn voorbeelden waar wij aan denken:

- Het uitvoeren van risicovolle projecten, zoals het Kunstencluster.
- De subsidiëring van organisaties en activiteiten die ook met privaat geld kunnen worden bekostigd.
- Het langdurig financieel steunen van noodlijdende sport- en andere verenigingen.
- bij het inhuren van externe adviesbureaus, projectmanagers e.d. moet goed op de prijs/kwaliteitsverhouding worden gelet.

- Kritisch kijken naar subsidiëren van culturele activiteiten zoals de Modebiennale en de Sonsbeektentoonstelling. Voor de ChristenUnie is het denkbaar dat deze activiteiten aan de markt worden overgelaten. Vrijvallende gelden kunnen besteed worden aan de ondersteuning van culturele activiteiten die door de burgers zelf worden ondernomen, zoals (kinder)theater, amateurtoneel, amateurmuziek etc.

De gemeente als ambtelijke organisatie blijft werken aan een efficiënte organisatie.

Wij streven ernaar om de OZB alleen met inflatiecorrectie te laten stijgen.

Lange termijn

Het opstellen van een begroting en meerjarenraming gebeurt eerlijk, realistisch en verstandig. De gemeente zorgt voor voldoende (weerstand)vermogen om onverwachte uitgaven te kunnen opvangen. Toekomstige generaties worden niet opgezadeld met de gevolgen van slecht financieel beleid van hun voorgangers.

Concrete voorstellen

- Raad en college blijven streven naar verhoging van de informatiewaarde van de programmabegroting.
- Veel aandacht voor lange termijnaspecten van de begroting, zoals een goede planning van onderhoudsbudgetten (o.a. Buiten Gewoon Beter en het Gemeentelijk Rioleringsplan) en degelijke investeringsramingen.
- Het financieren van structurele lasten met structurele middelen.

2. GEZONDE SAMENLEVING

In een gezonde samenleving is er oog en zorg voor mensen in kwetsbare situaties. Mensen dragen verantwoordelijkheid voor elkaar, in gezinsverband, in families en in de buurt. Het gezin is de hoeksteen van de samenleving en informele netwerken zijn het cement van de samenleving.

Op het gebied van zorg liggen er de komende jaren enorme uitdagingen voor gemeenten. De taken op het gebied van zorg worden vergroot. Dit zal veel gaan vragen van het Arnhemse stadsbestuur, maar ook van de Arnhemse burgers.

2.1. Samen zorgen

Waar staat de ChristenUnie voor?

Decentralisaties en transities

Op het gebied van zorg en welzijn verandert er de komende jaren erg veel. Veel zorgtaken die voorheen via het Rijk of de provincie werden geregeld, komen nu onder verantwoordelijkheid van de gemeente, meestal gecombineerd met een fikse bezuiniging vanuit het Rijk. Burgers worden geconfronteerd met het feit dat zij niet meer automatisch recht hebben op voorzieningen, maar dat vooral gekeken wordt wat men zelf kan, al dan niet met behulp van het eigen netwerk. De ChristenUnie is bereid mee te werken aan deze decentralisaties, maar niet zonder kritisch te zijn op de manier en het tempo waarop dit plaatsvindt.

Wij ondersteunen de gedachte dat niet alles meer door de overheid geregeld kan en moet worden. Zorg moet dichterbij de mensen, informeler, integraler en met meer maatwerk.

De lokale overheid kan het beste zorgvragen samenbrengen met andere voorzieningen, zoals thuiszorg, vervoer, onderwijs of woon-zorgcomplexen en levensloopbestendige woningen. Zo kan met behoud van kwaliteit met minder geld meer zorg aan meer mensen worden verleend.

Het is belangrijk om de decentralisaties in samenhang te zien. Vaak hebben mensen meerdere problemen. Des te meer een reden om maatwerk te leveren, uitgaande van de persoon en zijn/haar situatie en omgeving. Doel is dat iedereen naar vermogen kan meedoen in de samenleving. Daarbij zal de gemeente vooral een stimulerende en faciliterende rol spelen en een vangnet bieden voor hen die het zelf niet redden.

Jeugdzorg

In de komende periode worden taken op het gebied van jeugdzorg van de provincie overgeheveld naar de gemeente. De voorbereiding daarop is in volle gang. Deze decentralisatie gaat gepaard met een forse bezuiniging op het oorspronkelijke budget.

Er bestaat een gevaar dat de transitie zich vooral zal richten op het verschuiven van bestuurlijke verantwoordelijkheid, maar het moet om de inhoud gaan. De zorg moet dichterbij het kind en in betere samenhang met zijn/haar omgeving worden geregeld en uithuisplaatsingen moeten zoveel mogelijk worden voorkomen. De continuïteit van deze zorg moet gewaarborgd blijven en het aanbod moet vernieuwd en verbeterd worden.

Niet alle taken die naar de gemeente toekomen, kunnen lokaal worden georganiseerd. Dat betekent dat gemeenten ook op regionaal en voor bepaalde zaken op landelijk niveau afspraken met elkaar zullen moeten maken. De ChristenUnie ziet erop toe dat identiteitsgebonden jeugdzorg ook deel uitmaakt van het pallet van aanbieders waaruit gekozen kan worden.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Eigen verantwoordelijkheid, eigen kracht

De ChristenUnie zet in op de eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheid van burgers. De realiteit gebiedt te zeggen dat niet alles door eigen inzet en met behulp van vrijwilligers kan worden opgelost. De gemeente investeert daarom vooral in het versterken van de eigen kracht van mensen en hun sociale netwerk (familie, vrienden, burens etc.). Naast de taak van regisseur zal de gemeente zich ook een schild voor de zwakkeren moeten blijven tonen.

Vóór alles is inzet op preventie van groot belang. Voorkomen is beter dan genezen. Dit voorkomt niet alleen hoge kosten maar zeker ook onnodig leed voor alle betrokkenen.

We moeten ook eerlijk onder ogen zien dat onze samenleving niet altijd zo samenhangend en zorgzaam is als beleidsmakers graag zouden willen. Het is niet vanzelfsprekend dat burgers die bij de gemeente aankloppen voor zorg of hulp, zelf bedenken dat zij ook iets terug doen voor de samenleving. Decennia van individualisering hebben de sociale cohesie in heel veel wijken en verbanden uitgehold. Bij Wmo en jeugdzorg kan niet zomaar uitgegaan worden van de eigen kracht en/of zorgzaamheid van de buurt of de familie. Het vraagt om een extra inspanning, extra opleiding en een andere houding van gemeenten en professionals om die kracht aan te boren en de regie uit handen te geven. We moeten niet vergeten dat de samenleving heel ingewikkeld is geworden. Er mag geen tweedeling ontstaan tussen mensen die wel en die niet kunnen meekomen. Toegang tot zaken als administratieve ondersteuning, schuldhulpverlening, voedselbank en rechtsbijstand moet voor een ieder die dat nodig heeft binnen bereik blijven. De inzet van sociale wijkteams is een veelbelovende stap maar er moet

voortdurend toezicht zijn op de kwaliteit ervan. Ook moet altijd duidelijk zijn wie er eindverantwoordelijk en aanspreekpunt is.

Wmo

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat een ondersteuningsvraag levensbreed wordt bekeken en dat daarbij ook de naaste omgeving van de hulpvrager in beeld wordt gebracht én betrokken wordt. Eén toegangspunt voor welzijn, zorg, opvoedondersteuning en waar mogelijk ook werk en inkomen is daarbij het ideaal.

De ChristenUnie zet in op het ondersteunen van mantelzorgers en het versterken van informele (wijk)netwerken. Wij pleiten daarom voor een ruim budget voor mantelzorgondersteuning. Professionals ondersteunen vrijwilligers in plaats van andersom. Juist in deze tijd liggen er ook voor kerken en andere levensbeschouwelijke instellingen enorme kansen om zichtbaar te zijn in de samenleving, buiten de kerkmuren. De ChristenUnie gaat hierover graag het gesprek aan.

De ChristenUnie wil dat burgers die ondersteuning vanuit de Wmo krijgen de mogelijkheid hebben om te kiezen voor een PGB (persoonsgebonden budget) en zelf hun ondersteuning kunnen inkopen. Dit stelt burgers beter in staat eigen regie te voeren (bijvoorbeeld een vouchersysteem voor de inkoop van dagbesteding) en ook om te kunnen kiezen voor zorgverlening vanuit een identiteit die bij hen past. Misbruik van PGB moet tegengegaan worden.

De aangekondigde bezuinigingen op de huishoudelijke hulp leiden er waarschijnlijk toe dat in minder situaties aanspraak gemaakt kan worden op deze voorzieningen. Belangrijk is wel oog te houden voor de signalerende functie die deze voorziening heeft.

Zorg aan huis en dagbesteding

Steeds meer mensen met een zware zorgvraag moeten langer thuis blijven wonen. Dit betekent onder meer een grote focus op het geschikt maken van voldoende woningen voor ouderen en gehandicapten. De vraag en woonbehoefte van deze groepen moet goed worden onderzocht en uitgangspunt zijn. Daarover moeten afspraken gemaakt worden met woningcorporaties. Mensen met een beperking moeten zoveel mogelijk kunnen meedoen aan de samenleving. De ChristenUnie vindt dat een passende dagbesteding daar een voorwaarde voor is en zal de transformatie in de zorg op dit punt kritisch volgen.

Eenzaamheid

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat er meer aandacht is voor het tegengaan van vereenzaming. In Arnhem woont bijna de helft van de inwoners alleen. Eenzaamheid is daarbij voor steeds meer mensen een toenemend probleem, niet alleen ouderen, maar ook bijvoorbeeld studenten.

Eigen bijdrage en hergebruik

Om de ondersteuning in het sociale domein betaalbaar te houden, kan voor bepaalde voorzieningen een eigen bijdrage gevraagd worden. De ChristenUnie vindt dat een eigen bijdrage voor diensten die door of namens de gemeenten worden verricht, niet ten koste mag gaan van de bereikbaarheid van de zorg.

De ChristenUnie wil hergebruik van hulpmiddelen stimuleren. Naast het financiële voordeel is dit ook belangrijk in het kader van duurzaamheid. Ook het delen van dure hulpmiddelen (bijvoorbeeld scootmobiel) is bespreekbaar.

Parkeerpas voor zorgverleners

In steeds meer gemeenten wordt betaald parkeren/vergunningparkeren ingevoerd. Dit heeft voor zorgverleners zoals thuiszorgmedewerkers, kraamverzorgers en

wijkverpleegkundigen tot gevolg dat ze, voordat ze naar hun cliënt kunnen, eerst een betaalautomaat moeten zoeken en een parkeerkaartje moeten kopen of bijvoorbeeld een bezoekerspas moeten regelen. Dat kost onnodig tijd en geld. De ChristenUnie wil dat zorgverleners in Arnhem gratis of tegen een gereduceerd tarief een vergunning kunnen krijgen, of door middel van goedkope geautomatiseerde parkeermogelijkheden/passen meer tijd aan de zorg kunnen besteden.

Versterken eerstelijns zorg

In het belang van het kind en om te voorkomen dat er onnodig wordt doorverwezen, zet de gemeente in op tijdige signalering en wordt het gebruik van laagdrempelige hulpverlening gestimuleerd. Daarvoor is nodig dat deze vormen van zorg dicht bij de mensen worden georganiseerd (wijk, school, consultatiebureaus).

Daarnaast is het belangrijk dat de sportclubs en andere amateurverenigingen toegankelijk zijn voor alle kinderen al dan niet met een Gelrepas. En dat ze voor zover mogelijk, meer een rol gaan spelen in het vroegtijdig signaleren (en zo nodig melden) van mogelijke problemen.

Versterken van de eigen kracht

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ouders zoveel mogelijk worden ondersteund, zonder dat alle hulp direct door anderen wordt overgenomen. Daarom wordt met behulp van het sociale netwerk eerst een plan van aanpak opgesteld, waarbij de eigen kracht van het gezin zoveel mogelijk wordt versterkt. (Eigen Krachtconferenties zijn hiervoor een goed middel.)

Dit kan voorkomen dat kinderen uit huis worden geplaatst. Dit vraagt van de professional een meer coachende houding. In elk gezin dat hulp nodig heeft, wordt gewerkt met één plan en is één hulpverlener eerste aanspreekpunt en verantwoordelijk voor de zorgcoördinatie.

Waar nodig wordt een eigen kracht bijeenkomst ingezet om een hulpvrager te ondersteunen bij het hervinden van zijn eigen kracht en het versterken van het netwerk.

Centrum Jeugd en Gezin

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), dat een belangrijke rol speelt in de jeugdzorg, zal zich verder moeten ontwikkelen naar een netwerkorganisatie. Dat betekent dat naast de al bestaande taken als het signaleren van problemen bij kinderen en gezinnen,

het geven van advies en voorlichting, het centrum ook de taak krijgt om tijdig door te verwijzen naar de juiste hulpverlening. Dat vraagt van het centrum een strakke aansturing onder regie van de gemeente, waarbij generalisten zoveel mogelijk de nodige zorg bieden en indien nodig, tijdig doorverwijzen naar de juiste tweedelijns zorg.

Wij willen dat het CJG zo laagdrempelig en klantvriendelijk mogelijk is. Hierbij ligt de nadruk op de functie van het CJG, niet zozeer op de (dure) gebouwen die veel mensen niet weten te vinden. De ChristenUnie maakt zich zorgen over het gebrek aan samenwerking en overleg als het gaat om preventie en signalering van kindermishandeling. Hier valt nog veel te verbeteren.

Verbinding met onderwijs

Kinderen en jongeren zijn een groot deel van de week op school aanwezig. De school vormt daarom informeel, maar ook formeel een belangrijke schakel tussen de ouders, de jongere en zorgaanbieders.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de gemeente niet alleen zorg draagt voor het weghalen van schotten en drempels tussen de verschillende vormen van zorg en/of zorgaanbieders, maar ook voor een goede samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorg. Wij hanteren als regel: één kind/gezin = één plan/regisseur.

Ruimte voor zorg met eigen identiteit

De ChristenUnie hecht aan de keuzevrijheid van ouders en zorgvragers om zorg te verkrijgen die past bij hun situatie en levensovertuiging. De gemeente zal moeten garanderen dat toegang tot zorg vanuit christelijke (of andere) identiteit mogelijk blijft.

Volksgezondheid

Voor het welzijn van burgers en om te voorkomen dat burgers uiteindelijk een beroep moeten doen op dure vormen van zorg is het van belang dat de gemeenten een proactieve opstelling hebben als het gaat om het lokale gezondheidsbeleid. Daarom moet de gemeente zorgen voor de instelling en instandhouding van een gemeentelijke gezondheidsdienst met deskundigen op het terrein van sociale geneeskunde, epidemiologie, sociale verpleegkunde, gezondheidsbevordering en gedragswetenschappen.

Jeugdgezondheidszorg

In het kader van preventief gezondheidsbeleid en het zo vroegtijdig signaleren van problemen is een goede en effectieve opzet van de jeugdgezondheidszorg van groot belang. Daarbij is het belangrijk dat consultatiebureaus en schoolartsen zich niet alleen richten op de fysieke gezondheid van de jeugd, maar ook de sociale omgeving van het kind of de jongere kennen. De ChristenUnie vindt het daarom belangrijk dat de jeugdgezondheidszorg naadloos verbonden is met het Centrum voor Jeugd & Gezin. Daar waar hulp bij de opvoeding en/of extra ondersteuning nodig is, wordt allereerst bekeken in hoeverre de 'eigen omgeving' hierin een rol kan spelen. Ter voorkoming van gezondheidsproblemen en voor het welzijn van de jeugd is het sportbeleid dusdanig opgezet dat ieder kind binnen de gemeente de mogelijkheid heeft om wekelijks te sporten.

Verslavingen

Verslaving aan alcohol, roken, drugs, seks en/of gokken en games wordt gezien als bedreiging voor de volksgezondheid en het algemeen welzijn. De gemeente gaat dit tegen door het nemen van preventieve maatregelen en actieve bestrijding. Naast sportverenigingen kunnen ook maatschappelijke instellingen en scholen een rol spelen in bewustwording en het voorkomen van gezondheidsproblemen als gevolg van een

ongezonde levensstijl. Zo moet er gekeken worden hoe alcoholgebruik in sportkantine teruggedrongen kan worden. De ChristenUnie vindt verder dat het afgelopen moet zijn met prijsacties in de horeca waardoor alcoholgebruik wordt bevorderd. De ChristenUnie is tegen gokhallen en zal niet meewerken aan vergunningen voor dergelijke locaties.

Bemoeizorg

De gemeentelijke gezondheidsdienst en de GGZ-instellingen (geestelijke gezondheidszorg) die lokaal actief zijn, werken nauw samen als het gaat om zorg voor die mensen die de stap naar de reguliere hulpverlening niet kunnen of willen maken, de zogenaamde zorgmijders.

Dak- en thuislozen

De afgelopen periode is er veel veranderd rond de opvang en begeleiding van dak- en thuislozen en drugsverslaafden. De inzet op doorstroming werpt vruchten af. Uitgangspunten voor de ChristenUnie blijven dat:

- niemand tegen zijn/haar wil op straat mag belanden. Door de crisis is er een nieuwe groep die risico loopt dakloos te worden. Hier vragen wij aandacht voor, evenals voor dakloze jongeren en gezinnen.
- Elk mens een kans verdient om stappen vooruit te kunnen zetten.

Asiel en inburgering

Asielzoekers die in onze gemeente wonen, doen een beroep op gemeentelijke voorzieningen. De gemeente zet zich ervoor in dat er geen asielzoekers tussen wal en schip belanden en op straat terecht komen, met allerlei maatschappelijke problemen als gevolg. Speciale aandacht verdienen de alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's). De ChristenUnie vindt dat de noodopvang voor deze groep moet blijven. De gemeente zet

zich in voor de maatschappelijke begeleiding en integratie van inburgeringsplichtige asielgerechtigden.

Concrete voorstellen

- De gemeente zet zich voorwaarde scheppend in bij het bevorderen van participatie: Bijvoorbeeld: zorg dat stoepen en oversteekplaatsen begaanbaar zijn voor mensen met een beperking.
- Openbare ruimten en gebouwen zijn toegankelijk voor mensen met een beperking.
- De gemeente faciliteert organisaties die zich inzetten tegen eenzaamheid: Hiervoor zijn o.a. meer ontmoetingsruimten in de wijken nodig.
- Vrijwilligers krijgen voldoende begeleiding om aan de slag te gaan en te blijven. (Vrijwillig is niet; vrijblijvend) Er moet voortdurend aandacht zijn voor stapelingseffecten: Veel bezuinigingsmaatregelen treffen dezelfde mensen.
- Voor een succesvolle transitie in de zorg investeert de gemeente in training van ambtenaren, professionals en vrijwilligers, daarnaast moet er voldoende aandacht zijn voor de noodzakelijke veranderde inrichting van organisaties.
- Er is ondersteuning en een 24-uursbereikbaarheids telefoonnummer voor mantelzorgers.
- Om mantelzorgers te ontslasten en te ondersteunen komt er een respijthotel.
- De gemeente investeert in contact en samenwerking met kerken en andere religieuze organisaties.
- De gemeente maakt effectief gebruik van de oren en ogen, kennis en kunde van professionals voor het signaleren van ondersteuningsbehoeften.
- De gemeente werkt samen met woningcorporaties om voldoende woningen geschikt te maken voor het zo lang mogelijk thuis wonen van ouderen en gehandicapten.

- De gemeente onderzoekt de mogelijkheden voor hergebruik en delen van (dure) hulpmiddelen.
- Zorgverleners kunnen gebruik maken van een eenvoudig parkeersysteem.
- De gemeente maakt gebruik van 'eigen kracht conferenties'.
- Verbeteren van samenwerking tussen instellingen die met kinderen te maken hebben ter versterking van preventie en signalering van kindermishandeling.
- Alcoholgebruik in sportkantines en andere gelegenheden wordt teruggedrongen.
- Gameverslaving krijgt meer aandacht in het gezondheidsbeleid.
- Happy hours in de horeca, prijsacties (op basis van studentenpassen) en reclamestunts voor alcoholische dranken door supermarkten worden aan banden gelegd.
- Er is voldoende opvang en beleid voor dakloze jongeren en gezinnen in nood (preventie, opvang en oplossing).
- Doorstroming vanuit de maatschappelijke opvang blijft het doel: Extra inzet op woningen voor deze doelgroep is noodzakelijk. Geen wachtlijst voor verslaafden die willen afkicken.
- De gemeente vult het landelijke budget voor maatschappelijke begeleiding van asielgerechtigden met eigen middelen aan. En de noodopvang voor deze groep blijft.
- De gemeenten introduceert en stimuleert de inzet van vluchtelingen in het lokale vrijwilligerswerk.
- Tiernermoeders worden actief ondersteund.

2.2. Werk en inkomen

Waar staat de ChristenUnie voor?

Ons uitgangspunt is dat ieder mens de verantwoordelijkheid heeft om in zijn/haar eigen levensonderhoud te voorzien. Soms lukt dat (tijdelijk) niet. Wij vinden dat niemand aan zijn/haar lot mag worden overgelaten. Zowel van overheid als samenleving wordt extra zorg en aandacht gevraagd voor de (tijdelijk) kwetsbare burgers.

Ook de gemeente heeft een taak als het gaat om het bevorderen van de lokale en regionale werkgelegenheid.

Er zijn veel mensen die graag iets voor de maatschappij willen betekenen en graag iets willen doen, het liefst in hun directe woonomgeving. Daarnaast is er veel behoefte aan mensen die zich willen inzetten. Toch lukt het moeilijk om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.

De ChristenUnie ziet meedoen als een kans of een uitdaging. Meedoen moet gestimuleerd worden. Mensen die niet meedoen moeten op hun verantwoordelijkheid gewezen worden en als dat niet lukt een verplichting tot meedoen worden opgelegd.

Het is daarom nodig dat gemeente, werkgevers en maatschappelijke partners samen de behoefte inventariseren en afspreken hoe vraag en aanbod bij elkaar kunnen worden gebracht.

Inzet van mensen in het kader van maatschappelijke activering kan daarbij een eerste instrument zijn.

De ChristenUnie zet zich in voor een samenleving waarin:

- Iedereen kan meedoen op een manier die zo goed mogelijk aansluit bij zijn/haar talenten.
- Het voor gemeenten, bedrijven en andere organisaties en instellingen vanzelfsprekend is dat ook mensen met

beperkingen de mogelijkheid wordt geboden om hun talenten in te zetten en die dit ook laten zien door deze mensen in dienst te nemen, bijvoorbeeld door hen een leer-werkstage aan te bieden.

- Mensen die geen kans hebben op regulier werk toch kunnen meedoen.
- Vrijwilligerswerk een belangrijke plaats inneemt.

De ChristenUnie wil investeren in een samenleving die gebaseerd is op 'vertrouwen' en verantwoordelijkheid. In een samenleving waarin mensen worden gestimuleerd, uitgedaagd en het goede wordt beloond.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Bij bezuinigingen kiest de ChristenUnie in eerste instantie niet voor het verminderen of bemoeilijken van het gebruik van voorzieningen. We zoeken samen met de maatschappelijke partners of de bezuiniging kan worden bereikt door een andere verdeling van verantwoordelijkheden, taken en middelen tussen de gemeente en de maatschappelijke partners.

Zo kunnen bij schuldhulpverlening bepaalde taken in de voorbereiding of de nazorg worden uitgevoerd door (vrijwilligers van) maatschappelijke partners, zodat de professionals van de gemeentelijke schuldhulpverlening zich kunnen richten op de complexe taken.

De ChristenUnie wil idealiter een samenleving waarin voedselbanken niet nodig zijn, maar wij sluiten onze ogen niet voor de realiteit. Voedselbanken zijn er en hebben het druk. Wij willen ervoor zorgen dat deze vrijwilligers hun werk goed kunnen doen. Daar willen wij ze bij steunen, financieel en/of in natura. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een locatie of vervoermiddel.

Wij vinden dat voor het verkrijgen van een uitkering een tegenprestatie gevraagd mag worden. De gemeente mag een beroep doen op de inzet van degenen die een uitkering ontvangen. Zij kan activiteiten aanwijzen/aanbieden als leer- en/of werkervaringsplaats. Hiervoor liggen ook kansen in maatschappelijke taken, zoals groenonderhoud van sportparken, verzamelen van zwerfvuil, ondersteuning van zorg in verzorgingshuizen of schoonmaakwerk in wijkcentra. Wel moet hierbij zoveel mogelijk worden voorkomen dat dit ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen en het moeten aanvullende taken zijn. Mensen moeten daarbij wel keuzemogelijkheden hebben en ook zelf met voorstellen kunnen komen.

Veel mensen werken tegenwoordig zonder in loondienst te zijn. Ook binnen de overheid moet men steeds meer rekening houden met vraagstukken die hiermee samenhangen. Hierbij denken wij aan invulling van aanbestedingscontracten, mogelijkheden binnen bestemmingsplannen, eisen over uitkeringen en aanvullingen hierop door eigen arbeid, etc.

Werken en participeren

De ChristenUnie stelt voor:

- Van iedereen die financieel afhankelijk is van de gemeente worden de (gewijzigde) capaciteiten, beperkingen en ontwikkelingen objectief bepaald. Dit wordt vervolgens zorgvuldig vastgelegd, bijvoorbeeld in een persoonlijk ontwikkelingsplan.
- Bedrijven en organisaties worden gestimuleerd om meer mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. De gemeente Arnhem moet daarin zelf het goede voorbeeld geven.
- Bedrijven en organisaties worden uitgedaagd om de verantwoordelijkheid te nemen voor re-integratietrajecten. Daarbij moet worden bewaakt dat de trajecten een aantoonbaar positief effect hebben op (de kansen van) plaatsing in een functie op de arbeidsmarkt.
- Misbruik van re-integratiesubsidies moet krachtig bestreden worden.
- Bedrijven en organisaties worden gestimuleerd om leer- en/of werkervaringsplaatsen en/of plaatsen voor maatschappelijke activering beschikbaar te stellen.
- We zaden werkgevers niet op met (administratieve) rompslomp. Bijvoorbeeld: door te werken met detachering kunnen bij het plaatsen van mensen met een beperking administratieve lasten verminderd worden.
- Bedrijven moeten gestimuleerd en beloond worden om maatschappelijk verantwoord te ondernemen.
- Trajecten voor (re-)integratie van werkzoekenden moeten gericht zijn op het realiseren van een structurele oplossing.
- Mensen die in een re-integratietraject zitten, moeten – zodra het desbetreffende werk beëindigd is - zo snel mogelijk nieuw werk worden aangeboden.
- Iedereen die bij een regulier bedrijf kan werken, moet zich daarvoor ook daadwerkelijk beschikbaar stellen.

De mate waarin bedrijven en organisaties arbeidsgehandicapten in dienst nemen, bepaalt de noodzaak om als gemeente zelf te zorgen voor beschut werk. Met betrekking tot beschut werken wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen mensen met een sociale werkvoorziening-indicatie of mensen die recht hebben op een Wajong- of bijstandsuitkering.

Hoe het in de nieuwe Participatiewet en uiteindelijk lokaal of regionaal ook geregeld gaat worden, ons uitgangspunt is dat Arnhemmers die een beschutte werkplek nodig hebben, die ook moeten kunnen krijgen.

Concrete voorstellen

- Probleemsituaties moeten zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd en adequaat worden aangepakt om escalatie te voorkomen. Dit vereist een intensieve samenwerking met en tussen alle beleidsvelden en instanties waar de problemen spelen en /of bekend zijn (de zogenaamde 'vindplaatsen'). Uitgangspunt daarbij is: 'Eén plan, één coach en één budget'.
- Er mogen geen lange wachttijden bestaan voor de schuldhulpverlening. Dit geldt voor zowel het BAC als bij Rijnstad. Concreet willen wij dat iemand binnen twee weken bij de schulddienstverlening terecht kan en dat er vervolgens zo snel mogelijk wordt gewerkt aan een oplossing, o.a. om te voorkomen dat schulden zich verder opstapelen.
- Er moet ruimte zijn om bij bijzondere situaties ook als gemeente extra financiële ondersteuning te kunnen geven.
- Overgang van armoede van ouders op kinderen moet worden voorkomen. Daarom is extra aandacht nodig voor (gezinnen met) kinderen die langdurig een uitkering ontvangen. Het mag niet zo zijn dat kinderen daardoor

- hun talenten niet kunnen ontwikkelen of zich niet kunnen ontspannen.
- De Gelrepass komt ook beschikbaar voor gezinnen met kinderen die qua inkomen wel boven minimum inkomen zitten maar toch bij de schulddienstverlening terecht gekomen zijn.
  - De Gelrepass biedt ook gratis activiteiten/zaken aan en de invulling ervan wordt met de doelgroep besproken.
  - Het beleid m.b.t. werk, inkomen en participatie dient uitgewerkt te worden naar wijkniveau.
  - De gemeente schakelt de 'eigen kracht' van betrokkene(n) en zijn/haar directe omgeving in bij de aanpak van problemen.
  - De gemeente sluit een Armoedepact met alle 'vindplaatsen': woningcorporaties, voedselbank, hulpverleningsorganisaties, zorginstellingen, jeugdzorg, onderwijs, etc.
  - De gemeente maakt een convenant met woningcorporaties en energiebedrijven over het tijdig melden van betalingsachterstanden.
  - De gemeente maakt een convenant met de voedselbank over de omgang met gegevens van cliënten.
  - De gemeente maakt een convenant met woningcorporaties en energie- en waterbedrijven om in principe niet over te gaan tot uitzettingen respectievelijk afsluiting van energie/water.
  - De gemeente start een samenwerkingsverband met scholen voor voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs met als doel dat niemand zonder startkwalificatie de school verlaat.
  - Diaconieën worden ingeschakeld via bijvoorbeeld de Raad van kerken en de werkgroep Verzet tegen Armoede of een diaconaal platform, om te kijken wat zij gezamenlijk kunnen bijdragen.

- Waardevolle initiatieven van diaconieën en andere vrijwillige organisaties moeten financieel ondersteund worden via cofinanciering. Veel nuttige initiatieven zoals SchuldHulpMaatjes zijn dan mogelijk.
- Zorg voor voldoende gelegenheid voor standhouders/kraampjes, kleine ondernemingen van waaruit mensen een eigen handeltje kunnen beginnen. Maak dit ook in woonwijken mogelijk. Ambulante handel in tijden van crisis biedt mogelijkheden.
- De gemeente maakt beleid voor bedrijf aan huis, o.a. in bestemmingsplannen.
- De gemeente bevordert snelle internetverbinding (ook in de buitengebieden). Dat is vooral belangrijk voor telewerkers en bedrijfjes aan huis.
- De gemeente stimuleert dat asielgerechtigden duurzaam aan de slag kunnen. Vluchtelingen worden maatwerk geboden om, aansluitend op hun inburgering, een opleiding/studie te volgen, een leer/werktraject te doen en/of stage te lopen.

2.3. Onderwijs

Waar staat de ChristenUnie voor?

De ChristenUnie staat voor een veilige leeromgeving, waar kinderen zich thuis voelen en zich optimaal kunnen ontplooiën. Hoewel de scholen een zeer belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de kinderen, vindt de ChristenUnie dat de ouders primair verantwoordelijk zijn en blijven voor hun kinderen. Dit komt onder meer tot uiting in schoolkeuze. De ChristenUnie vindt het daarom belangrijk dat er een breed aanbod aan scholen is, die in het verlengde liggen van de opvoeding/levensbeschouwing thuis.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Veilige leeromgeving

Om deze veilige omgeving voor kinderen te kunnen realiseren dient er goede samenwerking te zijn tussen de scholen en gemeentelijke instellingen zoals jeugdzorg, zodat er adequaat gereageerd kan worden bij signalen van o.a. kindermishandeling, ongeoorloofd verzuim en/of voortijdig schoolverlaten.

Arnhem kent een te hoog aantal voortijdig schoolverlaters. De kennis die bij RMC's is over spijbelaars / voortijdige schoolverlaters moet gebruikt worden in het jeugdbeleid. Verzuim en voortijdige schoolverlaten is bijna altijd het teken dat het niet goed gaat met jongeren. Zo kun je als gemeente gericht beleid ontwikkelen voor jongeren die dat echt nodig hebben.

Passend onderwijs

Voor de optimale ontplooiing van het kind is het belangrijk dat zij zoveel mogelijk in hun eigen omgeving (ouders, school en klas) onderwijs krijgen. Dit geldt ook voor kinderen die extra zorg nodig hebben. Dit vraagt om passend onderwijs. De

ChristenUnie realiseert zich dat scholen niet alle soorten zorg op zich kunnen nemen. Juist nu de schoolbudgetten steeds kleiner worden, is het belangrijk dat er geen dubbelingen zijn in de aangeboden zorg, terwijl andere juist niet vertegenwoordigd zijn. Daarom ziet de ChristenUnie een belangrijke rol weggelegd om samen met de scholen het aangeboden zorgpakket in Arnhem zo breed mogelijk te maken.

Samen kan er aan gewerkt worden om het beroep op zwaardere en duurdere jeugdzorg en extra doorverwijzingen naar het speciaal onderwijs te voorkomen. Dat betekent een duidelijke visie op het gemeentelijk zorgnetwerk en de plek/rol van de scholen daarin. Daarbij willen wij een aanpak waarbij het gezin centraal staat. Alleen als we het gezin en de omgeving erbij betrekken en zoveel mogelijk verantwoordelijkheid laten nemen, kan een goede oplossing worden gevonden.

Kleine scholen

In 2013 is een rapport van de Onderwijsraad verschenen. Daarin wordt gepleit voor het opheffen van scholen die minder dan honderd leerlingen hebben. Een advies met verstrekkende consequenties voor veel scholen. Ook scholen in het bijzonder onderwijs zullen door deze ingrijpende maatregelen worden getroffen.

Gelet op de prognosecijfers van het CBS is er de komende jaren sprake van een daling van het aantal leerlingen. Deze daling heeft grote gevolgen voor het primaire en voortgezet onderwijs. Scholen met weinig leerlingen zijn kwetsbaarder: bekostiging van onderwijs, huisvesting en leerlingenvervoer kunnen een probleem opleveren, omdat zowel schoolbesturen als gemeenten over minder financiële middelen beschikken. De opvang van zorgleerlingen stelt hoge eisen aan het beperkte personeelsbestand.

Uiteraard sluit ook de ChristenUnie haar ogen niet voor de teruglopende leerlingaantallen. Maar scholen verdienen het om bij dit soort verregaande besluiten breder beoordeeld te worden dan alleen maar op basis van het aantal leerlingen. De ChristenUnie pleit daarom voor maatwerk, zodat de keuzevrijheid van ouders behouden blijft, de kwaliteit van scholen gegarandeerd kan worden. Samenwerking tussen gemeenten, scholen en verwante voorzieningen (zoals kinderopvang, zorg, buurtcentra) is essentieel.

Kinderopvang

De ChristenUnie zet zich in voor goed toezicht op kinderopvanginstellingen door de GGD. De overheid wil ook ruimte blijven bieden aan identiteitsgebonden kinderopvang, zodat ouders opvang kunnen kiezen in het verlengde van de opvoeding thuis.

Voorschoolse educatie

De ChristenUnie is van mening dat ook de keuze voor voor- en voerschoolse educatie (VVE) valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders. Ouders moeten de vrijheid én mogelijkheid hebben te kiezen voor een vorm van educatie die aansluit bij hun levensvisie. De gemeente kan in dat kader stimuleren dat er een voldoende divers aanbod is.

In geval van achterstanden kan het wel een belangrijk middel zijn om deze achterstanden tijdig in te lopen. In dit kader is het belangrijk dat de jeugdgezondheidszorg zorgt voor een screening in de voerschoolse periode.

Concrete voorstellen

- Stimuleer dat de samenwerking tussen scholen en andere instanties die betrokken zijn bij de zorg voor jongeren (CJG, Jeugdzorg, GGD, Politie) zoveel mogelijk vanuit één locatie werken. De hindernissen om snelle en effectieve hulp te bieden worden daardoor weggehaald of verminderd. Stimuleer daarbij een integrale gezinsaanpak zodat de hulp aan de gezinnen/kinderen snel op gang kan komen, het effect groter is en erger voorkomen wordt.
- Er komt een actieplan vroegtijdig schoolverlaters. De gemeente moet in samenspraak met de school er op toezien dat schoolverlaters en spijbelaars nauwlettend worden gevolgd en begeleid worden. Zorg voor adequate hulp in de vorm van (studie)loopbaanbegeleiding.
- Meer verantwoordelijkheid op de scholen in het bepalen en vormgeven van beleid. Minder bemoeienis vanuit de overheid en meer keuzevrijheden van scholen die wordt ingegeven door het werken vanuit professionaliteit.
- Het moet veilig en gezond zijn voor onze kinderen in en om de school. De gemeente moet hier op toe zien met een eigen keuring. Het gaat om verkeersveiligheid, fijn stof, CO₂ (gebruik van CO₂-meter, welk gratis door de GGD wordt verstrekt), veilige speelruimte in en rond de school, klimaatbeheersing en algemene veiligheid (af te stemmen met de keuring van de brandweer). Deze aspecten moeten ook daadwerkelijk getoetst worden. De ChristenUnie wil een veilige school. Mogelijk biedt invoering van het Keurmerk Veilige School (KVS) een goed startpunt.
- Een goed en divers aanbod aan voor- en voerschoolse educatie (VVE). Wij willen kinderen een goede kans geven om eventuele achterstanden in te halen.
- Zorg ervoor dat binnen de Lokale Educatieve Agenda (LEA) zoveel mogelijk zaken worden geagendeerd die in

de eigen gemeenten spelen. In Arnhem is vooral het faciliteren van degelijke huisvesting, investeren in en faciliteren van professionalisering van onderwijsgevendende essentieel, want anders wordt het Passend Onderwijs een flop.

- ouders ondersteunen als de 'gratis lesboeken regeling' verdwijnt.
- Een pluriform onderwijsaanbod in de gemeente wordt gestimuleerd. Het huisvestingsbeleid van scholen dient hierop te worden afgestemd.
- Analfabetisme en laaggeletterdheid zijn een vaak onderschat probleem in onze samenleving. De gemeente moet beleid voeren om mensen te (laten) helpen bij het leren lezen en schrijven. Dit kan veel ander leed zoals armoede en sociale uitsluiting voorkomen. Voorschoolse screening is hierbij belangrijk.
- Er vindt actieve handhaving van de leerplicht en andere vormen van verzuim plaats, zodat kinderen optimaal gebruik maken van de mogelijkheden.
- Alle basisschoolleerlingen halen hun verkeersdiploma: theorie en praktijk.

2.4. Cultuur, sport en recreatie

Waar staat de ChristenUnie voor?

Sport, cultuur en recreatie dragen bij aan een juiste balans tussen in- en ontspanning en bieden de mogelijkheid om op zinvolle wijze individueel of gezamenlijk vrije tijd te besteden. Daarnaast hebben sport, cultuur en recreatie positieve sociale, economische, maatschappelijke en gezondheidseffecten. Het is leuk om te doen, en je ontmoet andere mensen.

Sport en Cultuur zijn heel belangrijk bij het vasthouden en bevorderen van gemeenschapszin en onderlinge betrokkenheid in de samenleving. Ook heeft cultuur een belangrijke rol bij kennis- en waardenoverdracht.

Ieder mens heeft gaven en talenten ontvangen om God te eren, anderen te dienen en zichzelf te ontplooiën. In dat licht wil de ChristenUnie ook sport en cultuur beschouwen.

Beleid op de gebieden sport, cultuur en recreatie omvat primair stimulering van deelname, ondersteuning en faciliteren van verenigingen en initiatieven, het zekerstellen en verbreden van de toegankelijkheid en een gedegen voorzieningen- en accommodatiebeleid. Sport en cultuur in de breedte!

De focus van de gemeente dient te liggen op de breedtesport en amateurverenigingen, en niet op de topsport en geprofessionaliseerde instellingen. Topsport ondersteunen wij vanuit de gemeente niet met financiën, maar wel op andere manieren, want topsport is een goede stimulans voor jongeren om te gaan of te blijven sporten. Breedtesport heeft een vorm van topsport nodig.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Monumentenbeleid en musea

Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de al dan niet lange lokale en regionale geschiedenis vindt zorgvuldig plaats. Het Historisch Museum Arnhem moet binnen het nieuwe concept van Gemeentemusea Arnhem daarin een enthousiastmerende plaats krijgen.

De Eusebiuskerk is een herkenbaar gebouw en van historische waarde. Inzet moet zijn de restauratie af te ronden.

Kunstencluster

De ontwikkeling van het kunstencluster aan de Rijn waar het Museum voor Moderne Kunst en het Filmhuis een plek krijgen, is niet de keuze van de ChristenUnie geweest vanwege de financiële en inhoudelijke risico's op de korte en lange termijn.

De ontwikkeling van dit concept zal voortdurend getoetst moeten blijven worden op financiële haalbaarheid.

Los van het kunstencluster moet er werk gemaakt worden van het opknappen van Muis Sacrum en de Schouwburg.

Bibliotheken

Bibliotheken zijn van belang voor het leesonderwijs aan onze kinderen. Toegang tot informatie (ook digitaal) is van belang voor inwoners. De verhuizing naar Rozet geeft de bibliotheek in het centrum een goed aanzien. Bibliotheekvoorzieningen staan echter steeds meer onder druk. Multifunctioneel en innovatief denken kan ook hier de oplossing zijn. Samenwerking met scholen verdient aandacht.

Kunst- en cultuurlessen

Met de ingebruikname van het Kenniscluster dreigt het gevaar dat de kosten voor de daar zittende organisaties oplopen. Dit mag niet leiden tot tariefstijging van kunst- en cultuurlessen aan jongeren t/m 18 jaar.

Gebouwen en sportvelden

De gemeente moet goed in beeld hebben wat de behoeften zijn aan voorzieningen op het gebied van sport en daar een (financiële) meerjarenplanning voor maken. Accommodaties zijn kostbaar en het is van belang dat verenigingen in redelijkheid bijdragen aan exploitatie en onderhoud.

In het accommodatiebeleid van de gemeente wordt getracht alle verenigingen op een passende, eerlijke en financieel gedegen wijze te bedienen.

Gebouwen worden zo veel mogelijk multifunctioneel benut, enerzijds om het gebruik te optimaliseren, anderzijds om dwarsverbanden tussen (brede) scholen, sportverenigingen, kinderopvang, peuterspeelzalen, bibliotheken, muziekscholen, zorginstellingen, etc. te benutten en samenwerking te versterken. Soms is er een goede samenwerking met recreatieondernemers mogelijk.

De ChristenUnie vindt dat accommodatiebeleid meer afgestemd moet worden met omliggende gemeenten om duidelijk te krijgen waar je elkaar kunt versterken en waar je elkaar niet moet beconcurreren.

De ChristenUnie wil ook stimuleren dat de exploitatielasten van accommodaties naar beneden gaan door in te zetten op lagere energielasten. Verduurzamen van gebouwen is het devies. Bij nieuwe aanbestedingen willen wij dit nadrukkelijk betrekken in de bouwplannen en bij groot onderhoud hiervoor advies inwinnen. Dit stimuleert tevens de werkgelegenheid.

Sportstimulering

Sportstimulering en specifiek het betrekken van minima, ouderen, gehandicapten en mogelijk andere doelgroepen is een speerpunt. Het creëren of uitbreiden van fiets-, vaar-, skate - wandel-, nordic walking en/of hardlooproutes, is een doeltreffende en kostenvriendelijke manier om zowel bebouwde als natuurlijke omgeving voor recreatie en beweging toegankelijk te maken. De Arnhemse stadsparken, Stadblokken-Meinerswijk en Park Lingezegen geven hierin al het goede voorbeeld. Aanleg van vaar- en kanoroutes kan (mede) gefinancierd worden door private partijen.

Ga bij de aanleg van woonwijken al uit van de mogelijkheid tot 'ommetjes'. Hierbij kunnen natuurorganisaties uit de eigen gemeente behulpzaam zijn.

Concrete voorstellen

- Cultuur en sport moeten bereikbaar en betaalbaar blijven. Daarom geen tariefstijging voor muzieklessen (Het Domein) voor jongeren t/m 18 jaar.
- Voldoende cursusaanbod verspreid over de stad/wijken/wijkcentra. Bereikbaar en betaalbaar.
- Creatief omgaan met (tijdelijk) leegstaande panden door daarin atelierruimte of oefenruimte aan te bieden aan kunstenaars.
- In het beleid van de gemeenten wordt ruim aandacht geschonken aan voorlichting aan minima zodat regelingen als de Gelrepass optimaal benut worden om

- sport- en cultuurdeelname mogelijk te maken (bijvoorbeeld jeugdsportfonds en participatiefonds).
- Sport en cultuur moeten ook bereikbaar zijn voor mensen met een beperking.
- In regioverband wordt onderzocht hoe met kleine inspanningen knelpunten in de recreatieve structuren kunnen worden weggenomen en nieuwe routes kunnen worden ontgonnen.
- Alcohol, roken en sport gaan niet samen. Het alcoholgebruik in sportkantines tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd.
- Elk kind dat de basisschool verlaat, is in het bezit van voldoende zwemdiploma's.
- Voldoende (natuur-)speelplekken voor kinderen.

3. DUURZAAM WERKEN, WONEN, LEVEN

3.1. Economie

Waar staat de ChristenUnie voor?

Economie

Nederland zit in een recessie. Veel ondernemers zitten in zwaar weer en het aantal faillissementen stijgt. Een sterke economie is een randvoorwaarde en een middel om andere doelen te realiseren. De ChristenUnie zet zich daarom in voor meer ruimte, minder regels en meer kansen voor ondernemers, vooral in het midden- en kleinbedrijf (MKB).

Naast afnemende bedrijvigheid en toenemende werkloosheid biedt de crisis ook kansen om tot een meer duurzame economie te komen. Economische groei zal op een ander wijze gerealiseerd moeten worden, gebaseerd op duurzaamheid en een circulaire economie, De ChristenUnie is enthousiast over de groeiende aandacht voor en mogelijkheden van de Energie- en Milieutechnologie in Arnhem. Een punt waarop Arnhem zich nog beter mag gaan profileren.

Het toegenomen aantal koopzondagen zien we als een verdere stap richting een 24-uurs economie. Een dergelijk economie heeft tot gevolg dat er te weinig sprake is van een gezamenlijk rustmoment. Een collectieve rustdag komt de samenleving ten goede. Vanuit onze christelijke levensovertuiging is de zondag de daarvoor aangewezen dag. Bovendien zien we door de toename van koopzondagen dat veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen. De ChristenUnie zet zich daarom in voor het zoveel mogelijk beperken van het aantal

koopzondagen. De huidige regels en gevolgen moeten kritisch worden gevolgd.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Economie

- Verduurzaming van gemeentelijke gebouwen heeft prioriteit.
- De gemeente stimuleert het bedrijfsleven om zich samen met het (beroeps)onderwijs actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte en middellange termijn.
- Alle inzet is gericht op het aantrekken en ontwikkelen van toekomstgerichte werkgelegenheid.
- Voor de ondernemers wordt één (digitaal) loket geopend waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Daarbij is er minstens één ambtenaar beschikbaar om met het bedrijfsleven mee te denken en als aanspreekpunt te functioneren.
- De gemeente richt zich proactief op het binnenhalen van nieuwe winkels en concepten. Hiermee wordt de werkgelegenheid, de leefbaarheid en de aantrekkelijkheid van de Arnhemse binnenstad bevorderd.
- Niets is voor het midden- en kleinbedrijf zo hinderlijk als een opgebroken straat. De gemeente zorgt ervoor dat eventuele overlast zo kort mogelijk is en dat werkzaamheden aan riolering en andere leidingen zoveel mogelijk gecombineerd worden.
- Door middel van duurzaamheidsleningen, waardoor particuliere huiseigenaren, verenigingen en stichtingen tegen gunstige voorwaarden kunnen lenen om te investeren in het energiezuiniger maken van gebouwen en woningen, wordt de lokale werkgelegenheid gestimuleerd én wordt geïnvesteerd in duurzaamheid. De

besparingen die voortvloeien uit duurzaamheidsinvesteringen kunnen weer worden teruggestort in het fonds voor nieuwe investeringen.

Bedrijventerreinen

- De economie is in toenemende mate een economie van MKB-bedrijven, maar ook van eenmansbedrijven en ZZP'ers. Deze groep heeft vaak geen behoefte aan bedrijfsterreinen maar aan mogelijkheden om zich te vestigen in woonwijken, tijdelijke huisvesting, zeer goedkope huisvesting, korte huurtermijnen etc. Ook is er behoefte aan bedrijfsverzamelgebouwen met gezamenlijke faciliteiten, zoals receptie, telefooncentrale, internet, kopieerfaciliteiten etc.
- Herontwikkeling van (verouderde) bedrijventerreinen gaat voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen
- De ChristenUnie zet zich in voor de samenwerking tussen ondernemers op een bedrijventerrein, bijvoorbeeld door het instellen van een zogenaamd ondernemersfonds/parkmanagement om het gebied up-to-date te houden en verduurzaming te stimuleren.
- Bedrijfsterreinen worden duurzaam ingericht. Bij voorkeur functioneren zij klimaatneutraal.
- Bedrijventerreinen zijn optimaal ontsloten voor openbaar vervoer en fietsverkeer.

Bloeiende binnensteden

- Er wordt tijdig ingespeeld op krimpende detailhandel. Langdurige leegstand wordt niet afgewacht. Dat betekent ook grote terughoudendheid wat betreft uitbreiding van het winkelbestand in en rond het centrum. Wees zuinig op wat je hebt.
- Het wonen in leegstaande woningen boven winkels wordt gestimuleerd.

- Zo nodig worden winkelbestemmingen gewijzigd in woonbestemmingen.
- Er worden in principe geen nieuwe winkelcentra meer gebouwd om verdringing te voorkomen.
- De ChristenUnie is tegen het vestigen van winkelcentra in het buitengebied ('weidewinkels' / outlet-centra), om een levensvatbare middenstand overeind te houden.
- In het kader van de zondagsopenstelling van winkels, houden we de kleine ondernemer in het oog. Dikwijls zijn het juist hun winkels die het Arnhemse centrum uniek maken.
- Door een (gezamenlijke) aanpak van winkelcriminaliteit en een goed winkellocatiebeleid wordt de positie van (kleine) winkeliers verbeterd.
- Samen met recreatie- en toeristische ondernemers wordt een plan opgesteld waarin verblijfsrecreatie vanwege het gunstige effect op de middenstand wordt gestimuleerd.

3.2. Goed wonen en werken

Waar staat de ChristenUnie voor?

De woningmarkt heeft het moeilijk: de bouw stagneert, het is moeilijker om een huis te kopen, te verkopen of te huren. De ChristenUnie heeft landelijk de afgelopen jaren een belangrijke rol gespeeld bij het op gang brengen van de noodzakelijke hervorming van de woningmarkt. Ook lokaal doet de ChristenUnie er alles aan om de woningmarkt te stimuleren, zodat starters een steuntje in de rug krijgen, er voldoende (geschikte) huurwoningen zijn en er ruimte is voor nieuwbouw. De veranderingen in onder andere de ouderenzorg vragen om een woningaanbod dat daarbij past.

Het ruimtelijk beleid moet mede ten dienste staan van de opdracht aan de mensen om als rentmeester de aarde op een verantwoorde wijze te ontwikkelen en te beheren. Industrie, landbouw en natuur strijden om een plekje op de Nederlandse kaart, want ruimte is een schaars goed. Keuzes die we nu maken, hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke regierol. Ecologische, economische en demografische ontwikkelingen maken het mogelijk en noodzakelijk dat er een omslag komt: van sloop en nieuwbouw naar hergebruik, van bebouwen van de open ruimte naar hergebruik en herstructurering van al bebouwd gebied. De gemeente zal duidelijke keuzes moeten maken. Ruimtelijke ordening is bij uitstek het onderwerp waar burgers bij betrokken moeten worden, want het gaat tenslotte over de kwaliteit van de eigen leefomgeving.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

De ChristenUnie zet zich in voor:

- Ruimte voor innovatief, vraaggericht en duurzaam wonen (o.a. levensloopbestendige woningen, gezamenlijke wooninitiatieven, bouwen in eigen beheer door particulieren).
- Bevorderen van duurzaam en energieneutraal bouwen en wonen.
- Scheiden van wonen en zorg vraagt om voldoende aangepast woningen en om wijken die heel en veilig zijn met bereikbare voorzieningen.
- Herstructurering en clustering van bedrijventerreinen en hergebruik van leegstaande gebouwen.
- Toekomstbestendig waterbeheer.

Wonen

Het huisvestingsbeleid van de gemeente moet aansluiten bij de vraag en ontwikkelingen, bijvoorbeeld als het gaat om wonen en zorg. In een gemeentelijke woonvisie wordt daarom integraal naar de lokale woningmarkt gekeken en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Wijkraden en huurdersverenigingen worden betrokken bij het opstellen van deze visie. Daarbij wordt ook samenwerking gezocht met de corporaties om het uitgezette woonbeleid loyaal uit te voeren. De ChristenUnie maakt werk van levensloopbestendige woningen en wijken, ondersteund door een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Eventuele belemmeringen in de regelgeving worden zoveel mogelijk weggenomen. De starterslening is een goed instrument om (door)starters op de woningmarkt net dat zetje te geven om wel een woning te kunnen kopen en zo de doorstroming te bevorderen op de huizenmarkt. Daarnaast worden zo mogelijk afspraken gemaakt over de verduurzaming van hun woningvoorraad. De ChristenUnie streeft naar klimaatneutrale

woningen en woningen die energie 'produceren'. Ook streeft ze naar de toepassing van duurzame materialen, die op verantwoorde wijze geproduceerd en kwalitatief hoogwaardig zijn. Handhaving van vergunningen door middel van het toetsen van de afgesproken duurzaamheidseisen is daarbij van cruciaal belang. Er wordt regionaal samengewerkt tussen gemeenten als het gaat om wachtlijstbeheer, nieuwbouw en studentenhuysvesting.

De ChristenUnie zal het welstandsvrij bouwen kritisch volgen. Hierbij is een goede afweging van de mate van vrijheid en de bestaande ruimtelijke kwaliteiten van wijken van belang.

Woningcorporaties

Woningcorporaties spelen een belangrijke rol in de voorziening van goede sociale huurwoningen en de leefbaarheid van wijken. Volgens het regeerakkoord komen de corporaties onder directe aansturing van gemeenten. De ChristenUnie geeft woningcorporaties de ruimte om innovatief, vraaggericht en toekomstvast te kunnen bouwen, maar biedt daarbij wel duidelijke kaders via een gemeentelijke woonvisie. Tegelijkertijd is het goed als corporaties van de keuzes die zij maken nadrukkelijker verantwoording afleggen aan de lokale samenleving (via hun bewoners, via de gemeentelijke aansturing).

Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende sociale huurwoningen. Wanneer zij moeilijkheden ondervinden hun investeringen te financieren, zijn gemeentelijke of provinciale borgstellingen te overwegen.

Woningcorporaties spelen ook een rol op de koopmarkt. De ChristenUnie juicht de 'sociale koop' toe. Het is goed dat er steeds meer goedkope koopwoningen komen, waarbij woningcorporaties via Verenigingen van Eigenaren medeverantwoordelijk blijven voor het beheer en de woningen

uiteindelijk ook weer terugkopen. Dit helpt de kloof tussen huren en kopen dichten.

Woningcorporaties hebben een blijvende taak ten aanzien van de leefbaarheid, op het niveau van de buurt en de wijk. Daarbij organiseren corporaties het leefbaarheidbeleid niet alleen voor maar vooral mét de bewoners. Het ontstaan van 'Verenigingen van Wijkeigenaren' is in dat kader een mooi model.

Kantoren en bedrijventerreinen

Voor verouderde bedrijventerreinen wordt gekeken naar verantwoorde revitalisering en herstructurering. Ruimte moet efficiënt worden benut en samenwerking met andere gemeenten in de regio is op dit punt noodzakelijk. Het belang van de regionale economie staat centraal en niet de concurrentie tussen naburige gemeenten. Daarbij zijn gunstig gelegen (groene) ontsluitingsroutes en openbaar vervoer bepalende factoren. Nieuwe kantoren zijn in principe alleen nog maar toegestaan bij Arnhem Centraal. De ChristenUnie wil de transformatie van bestaande verouderde en leegstaande kantoorgebouwen naar woningen krachtig bevorderen. Daarbij wordt voorkomen dat gemeenten de verliesposten krijgen van de projectontwikkelaars. De gemeente heeft vooral een rol in wijziging van bestemmingsplannen. Burgers worden betrokken bij het (tijdelijke) alternatieve gebruik van braakliggende gronden (volkstuinten, inzaaien met bijenvriendelijk bloemenmengsel).

De Zuidelijke binnenstad en Rijnboog

De ontwikkeling van Rijnboog stagneert door het afhaken van marktpartijen. De ChristenUnie blijft de noodzaak inzien van het opknappen van het zuidelijk deel van de binnenstad, maar wil af van grote dichtgetimmerde plannen. Daarom moet er gekozen worden voor een stapsgewijze, flexibele aanpak. Dit zogenaamde 'organisch bouwen' heeft als voordeel dat risico's

gespreid worden en dat er veel ruimte komt voor kleinere initiatieven en creatieve ideeën.

Toekomstbestendig waterbeheer

‘Leven met water’ is een thema dat ook de gemeente raakt. Door de toename van versteende gebieden (woonwijken, parkeer- en bedrijventerreinen) en de verwachte toename van hemelwater dient de gemeente te zorgen voor een degelijk basisrioleringsplan waarin aandacht wordt geschonken aan de trits ‘vasthouden, bergen en afvoeren’. Scheiding van hemelwaterafvoer en riolering zal leiden tot een beperking van de vuil-wateroverstorten. Goede samenwerking met waterschappen, verantwoorde bodemsanering en versterking van de samenwerking in de waterketen zijn belangrijk. Het investeren in het onderhoud van verouderde riolering is van groot belang.

Bij toekomstige discussies over de ontwikkeling van Stadsblokken Meinerswijk houdt de ChristenUnie zich aan de uitkomsten van het proces hierover met de stad. Meinerswijk blijft groen. Natuur en recreatie spelen de hoofdrol. Stadsblokken als uniek stukje tussen het Centrum en Malburgen verdient een unieke invulling, waarbij groen het uitgangspunt is.

Concrete voorstellen

- De gemeente voert integraal woningmarktbeleid door middel van een woonvisie.
- Burgers krijgen inspraak bij beleidsvorming.
- De komende tijd wordt er extra ingezet op levensloopbestendige wijken en woningen.
- Voor (door)starters is er een starterslening.
- Nieuwe kantoren zijn in principe slechts toegestaan als er echt geen andere optie is.

- Nieuwbouw van bedrijfsgebouwen in andere wijken wordt alleen toegestaan als er een leegstaand, onverhuurbaar pand met overeenkomstige vierkante meters wordt gesloopt of voor herbestemming wordt gezorgd.
- Nieuwe woningen worden zo duurzaam mogelijk gebouwd en er wordt ingezet op verduurzaming van de bestaande woningen.
- Er worden in Arnhem meer mogelijkheden gecreëerd voor particulieren om zelf, of samen, een woning te bouwen (particulier opdrachtgeverschap).
- Er is een goede samenwerking met woningcorporaties als het gaat om goede sociale huurwoningen, leefbaarheid in wijken en sociale koop.
- Zo mogelijk worden leegstaande gebouwen getransformeerd naar woningen, vooral in de binnenstad zijn hiervoor goede mogelijkheden en de gemeente zorgt voor meer flexibiliteit in bestemmingsplannen om dit mogelijk te maken.
- De gemeente zorgt bij uitgifte van nieuwe bedrijventerreinen dat in de grondprijs een reservering zit om een financiële buffer te creëren om bestaande bedrijfsterreinen te revitaliseren/herontwikkelen.
- Stoppen met het grote alles-in-een plan van Rijnboog en overstappen op een stapsgewijze flexibele ontwikkeling van de zuidelijke binnenstad.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente samen met haar partners investeringen in zaken als onderwijshuisvesting, aanleg van fietspaden, verkeersveiligheid en dergelijke naar voren haalt, om samen de crisis te bestrijden.
- Richt een deel van verouderde bedrijventerreinen/gebouwen in als aantrekkelijke, low cost broedplaatsen (“Technology Centers”) en communities voor de bedrijfshuisvesting van creatief (technisch) talent. Dit talent krijgt dan enkele jaren de kans zich te bewijzen. Hiermee wordt zowel leegstand

bestreden als een extra stimulans voor de stad en haar nieuwe ondernemers.

- Bedrijventerreinen hebben goede faciliteiten (breedbandinternet, parkmanagement, openbaar vervoer, gezamenlijke parkeeroplossingen).
- Meinerswijk blijft groen
- Stadsblokken wordt als uniek stuk Arnhem op een unieke manier ontwikkeld. Cultuur en recreatie zijn leidend. Watertaxi's verbinden dit stadsdeel met de binnenstad.

3.3. Mobiliteit

Waar staat de ChristenUnie voor?

Mobiliteit brengt mensen bij elkaar en is essentieel om samen te kunnen leven en werken. Mobiliteit is bewegingsvrijheid, maar de ChristenUnie wil dat de groeiende mobiliteit niet teveel ten koste gaat van onze leefomgeving. We kiezen daarom voor verduurzaming van de mobiliteit, vermijden van overbodig verkeer, een betere benutting van de bestaande infrastructuur en het beter met elkaar verbinden van de verschillende vervoerssoorten: auto, openbaar vervoer en fiets bij het personenvervoer en sloop- en binnenvaart, spoor en weg bij het goederenvervoer. De Arnhemse overheid heeft de verantwoordelijkheid (samen met de provincie en het Rijk) voor een goed niveau van infrastructuur, zodat burgers economische, sociale en culturele activiteiten kunnen ontplooiën en bedrijven hun werk kunnen doen. Niet alleen de overheid maar ook de burgers hebben een grote verantwoordelijkheid om bewust met mobiliteit om te gaan.

Voor de ChristenUnie is belangrijk dat de Arnhemse infrastructuur ten behoeve van de mobiliteit goed beheerd en onderhouden wordt.

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Voetgangers

De goedkoopste manier van voortbewegen is te voet. Voetgangers moeten in de stad zo min mogelijk in de weg gelegd worden. Speciale aandacht vraagt de ChristenUnie voor de voetgangers-met-een beperking: ouderen, blinden, mensen in een rolstoel. De stad moet zeker voor hen zo toegankelijk mogelijk gemaakt worden.

Fietsers

De fiets vormt een uitermate belangrijk vervoermiddel voor de korte-afstandsmobiliteit. Fietsen is goedkoop, gezond, flexibel en vrijwel niet milieubelastend.

De jeugd onder de zestien jaar is er zonder meer op aangewezen en voor schoolbezoek is er dan ook vaak sprake van grote fietsstromen. Ook voor woon-werkverkeer op korte afstand wordt veel gebruikgemaakt van de fiets. Nu fietsen met (elektrische) trapondersteuning in een snel tempo de markt veroveren, zijn er veel mensen die de fiets opnieuw ontdekt hebben. In 2013 heeft de gemeenteraad de Beleidsnota Fietsverkeer vastgesteld voor de komende jaren. Mede door de ChristenUnie is in de nota opgenomen dat Arnhem fietsstad-2016 wil worden. De nota zet goede accenten en doet veel verbetervoorstellen. Daar wil de ChristenUnie graag aan meewerken.

Openbaar vervoer

In de meeste gevallen is de gemeente niet verantwoordelijk voor het openbaar vervoer (OV). Toch moeten de mogelijkheden om invloed uit te oefenen niet worden onderschat. De gemeente stelt zich proactief op richting die overheden die verantwoordelijk zijn voor het openbaar vervoer. Hierbij gaat het ook over het railvervoer. De gemeente is een directe medespeler als het om het stimuleren van de openbaar vervoersfaciliteiten gaat. In 2013 heeft de gemeenteraad de beleidsnota Openbaar Vervoer vastgesteld voor de komende jaren. Daaraan staan goede accenten en verbetervoorstellen, waar de ChristenUnie graag aan wil meewerken. De ambitie van de nota 'het OV in stand houden' luidt wat ons betreft 'het stimuleren van OV'.

Parkeren

Een terugkerend discussiepunt binnen de gemeente is het parkeerbeleid. De belangrijkste onderwerpen daarbij zijn

voldoende parkeerplaatsen en de hoogte van parkeergelden. Van belang is in ieder geval:

Concrete voorstellen

- Fietsroutes binnen de gemeente worden zo veel mogelijk van het overige verkeer gescheiden, mits het veilig en inpasbaar is.
- Arnhem wordt fietsstad 2016.
- In de centra, bij de stations en bushaltes en bij 'attractiepunten' zijn voldoende mogelijkheden voor fietsparkeren, bij voorkeur in de vorm van bewaakte stallingen.
- Het OV-fietsstelsel wordt ingevoerd op alle Arnhemse stations.
- De ChristenUnie bevordert de aanwezigheid van oplaadpunten voor elektrische fietsen.
- Aandacht voor veiligheid rondom ouderen op elektrische fietsen.
- Bij nieuwbouwwijken en herstructureringen wordt gezorgd voor een goede infrastructuur voor fietsen, zodat het fietsen wordt bevordert en automobiliteit wordt teruggedrongen.
- Paaltjes op fietspaden veroorzaken veel ongelukken. Deze worden zoveel mogelijk verwijderd.
- Er wordt een meldpunt fietsfrustraties ingesteld.
- Geen kind zonder verkeersdiploma naar de middelbare school. In de verkeerseducatie is naast leren van de regels ook het aanleren van de goede houding belangrijk, om (later) hufferig gedrag te voorkomen.
- Binnen de bebouwde kom is op doorstromingswegen steeds sprake van een trottoir aan beide zijden van de weg en voldoende veilige oversteekplaatsen.
- Verhoogd liggende trottoirs zijn voorzien van op- en afritbanden voor rolstoelen, kinderwagen e.d.

- De periodieke schouw moet elke keer uitmonden in verbetervoorstellen die daadwerkelijk uitgevoerd worden.
- In woonwijken worden bij voorkeur 30 kilometer-zones aangelegd.
- Verkeerslichten zijn zo afgesteld dat alle voetgangers voldoende tijd hebben om over te steken.
- Meer (speelse) zitgelegenheden zoals bankjes in de stad, als rustpunten voor hen die slecht ter been zijn.
- Zo nodig worden verkeersmaatregelen genomen om de doorstroming van het openbaar vervoer te bevorderen. Denk hierbij onder andere aan vrij liggende busbanen en groene zones bij verkeerslichten.
- De bereikbaarheid van openbare voorzieningen, zoals ziekenhuizen, zorgcentra en scholen wordt bevorderd.
- Alle bushaltes zijn toegankelijk voor ouderen en gehandicapten.
- Het openbaar vervoer wordt gepromoot: bijvoorbeeld door informatie op stadsplattegronden, in de stadsgids, op de site van de gemeente etc.
- Waar mogelijk worden combinaties met het doelgroepenvervoer gezocht (regiotaxi's, scholierenvervoer, Wmo vervoer etc.).
- De veiligheid in het openbaar vervoer (en bij haltes/stations) heeft veel prioriteit.
- Bij OV-opstappunten zijn voldoende parkeerplaatsen en bewaakte fietsenstallingen.
- De mogelijkheden van vervoer over water worden benut.
- Inwoners worden betrokken bij besluiten over het openbaar vervoer in hun regio, bijvoorbeeld over tijden en routes.
- Betaald parkeren is soms nodig, maar het mag geen melkkoe zijn voor de gemeente.
- Bij de aanleg en het onderhoud van transferia moet zorgvuldig worden gezocht naar een optimale synergie

met het reguliere openbaar vervoer, zodat het gebruik van deze transferia voor reizigers een logische keuze is.

- Er vindt een goede registratie van ongevallen plaats, zodat de zogenaamde 'black spots' in beeld komen.
- Terugdringen van (vervuilend) vrachtverkeer in de binnenstad. Er wordt geëxperimenteerd met (overslag naar) kleinere, liefst elektrische vracht-/bestelwagens.
- De gemeente stimuleert dat scholen zich inzetten voor het verkeersveiligheidslabel.
- De gemeente neemt haar controlerende taak serieus en let erop dat de politie de verkeersregels serieus handhaaft, ook als het gaat om kleine overtredingen en asociaal verkeersgedrag.

3.4 Energie, klimaat en milieu

Waar staat de ChristenUnie voor?

Wij geloven dat wij de aarde als goede rentmeesters mogen beheren, zodat ook onze kinderen, kleinkinderen en latere generaties kunnen voorzien in hun behoeften en kunnen genieten van de schepping.

Steeds meer burgers zijn zelf actief bezig met het werken aan een beter milieu. Mensen wekken duurzame energie op en scheiden hun huisvuil. Wij willen dat de gemeente deze initiatieven ondersteunt en stimuleert. Ondertussen heeft de gemeente ook de taak om zelf aan een beter milieu te werken. Zij moet het goede voorbeeld geven!

De CU Arnhem kiest voor de volgende thema's in de komende periode, waarbij andere thema's natuurlijk niet uit het oog verloren mogen worden:

- Energie en klimaat: *Energiek Arnhem*
- de grondstoffenproblematiek: *grondstoffen uit eigen stad*
- vergroenen van de stad: *groener Arnhem*

Belangrijke punten in het duurzaamheidsbeleid van de CU Arnhem zijn:

- rekening houden met de veranderde economische situatie en het grotere beroep op de zelfredzaamheid van de burger.
- De gemeente Arnhem moet zelf het goede voorbeeld geven.
- Stimuleren van particulieren, bedrijfsleven, wijken en buurten is belangrijker dan ooit (voorlichting, participatie, eigen initiatieven).

Waar gaat de ChristenUnie voor?

Grondstoffen uit eigen stad

Iedere dag produceren we afval. In dat afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik.

Ook water is een grondstof en wel een zeer essentiële. Leven met water' is een thema dat ook de gemeente raakt. Door de toename van versteende gebieden (woonwijken, parkeer- en bedrijventerreinen) en de verwachte toename van hemelwater dient de gemeente te zorgen voor een degelijk basis-rioleringsplan waarin aandacht wordt geschonken aan de trits 'vasthouden, bergen en afvoeren'. Scheiding van hemelwaterafvoer en riolering zal leiden tot een beperking van de vuilwateroverstorten.

Een ander aspect is dat door toepassen van regenwateropslag en infiltratievoorzieningen minder regenwater afgevoerd hoeft te worden en het risico op overstort op het oppervlaktewater voorkomen kan worden.

Groener Arnhem

Wij willen de natuur zo dicht mogelijk bij huis hebben, zodat onze wijk en buurt leefbaarder wordt. Wij doen dit door maatregelen te treffen die de biodiversiteit en de stadslandbouw bevorderen en meer groen in de gebouwde omgeving brengen. Het vergroenen van de omgeving is ook positief voor het klimaat in de stad en daarnaast wordt CO₂ vastgelegd. Het gaat daarbij niet alleen om bomen maar ook om groene daken.

Meer biodiversiteit maakt onze omgeving aantrekkelijker en helpt ons meer bewust te maken van de natuur. Daarnaast is bescherming van de biodiversiteit ook onderdeel van ons

rentmeesterschap. Met eenvoudige maatregelen kan de biodiversiteit vaak al bevorderd worden. De ChristenUnie wil dit samen uitwerken met organisaties als de Vogelbescherming en de Vlinderstichting.

Het is belangrijk om te weten waar ons eten vandaan komt. Stadslandbouw is daar een goed idee voor. Het verlevendigt de stad, brengt onze voedselproductie dichterbij huis en maakt de openbare ruimte groener en leefbaarder. De gemeente geeft aan welke gronden er geschikt zijn om (tijdelijk) een stadsakker te beginnen.

Energie en klimaat: Energiek Arnhem

De klimaatproblematiek wordt als een van de belangrijkste mondiale milieuproblemen gezien. Tegelijkertijd doet het een beroep op aanwezige fossiele energiebronnen als steenkool, schaliegas en aardgas en de bij de winning behorende problemen en risico's. Energiebesparing en alternatieve energie, bij voorkeur binnen de gemeente opgewekt, zijn daarom een aantrekkelijk alternatief. Die ons ook onafhankelijker en zelfredzamer maken.

Wij zetten in op een energietransitie: van fossiele naar duurzame brandstoffen, zoals zonne-energie en windenergie.

Het wordt steeds eenvoudiger om zelf energie op te wekken. Als steeds meer mensen zonne-energie gaan opwekken, neemt het gebruik van fossiele brandstof af. De gemeente stimuleert mensen om zelf zonnecellen te plaatsen.

Duurzaamheidscorporaties van inwoners en/of bedrijven worden aangemoedigd.

De gemeente doet alles om zelf zo min mogelijk energie te gebruiken en zoveel mogelijk energie op te wekken. Denk aan duurzame straatverlichting, elektrische auto's, zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen etc.

In de verkeers- en vervoersplannen wordt CO2-emissiereductie integraal opgenomen. Daarbij wordt aandacht besteed aan alternatieven voor de auto, het stimuleren van gebruik van openbaar vervoer en fietsverkeer.

Concrete voorstellen

- Energiebesparing door winkels wordt gestimuleerd (bijvoorbeeld gesloten toegangsdeuren).
- Elektrisch vervoer wordt gestimuleerd.
- Er zijn voldoende (ondergrondse) containers voor onder meer glas, kleding, kunststoffen, papier en waar mogelijk ook sap- en melkpakken en blik.
- Educatie en voorlichting aan kinderen (en hun ouders) over het belang van natuur en landbouw is belangrijk.
- Er wordt gewerkt aan bewustwording van milieugedrag bij kinderen en volwassenen en ondernemers.
- Bij het geven van voorlichting op basis- en middelbare scholen kunnen vrijwilligers worden ingezet. Ook speciale activiteiten zoals de Nationale Boomfeestdag kunnen in samenwerking met bijvoorbeeld scholen worden georganiseerd (zie ivn.nl).
- Er wordt meegedaan aan landelijke dagen rond afval, zwerfvuil, compost etc. (Nederland Schoon, Duurzaamheidsweek e.d.)
- Bij het inzamelen van oud papier hebben vanouds levensbeschouwelijke organisaties, verenigingen en instellingen een grote rol gespeeld. Hierop moeten we zuinig zijn, vindt de ChristenUnie.
- De eigen gemeentelijke organisatie wordt doorgelicht op energiezuinigheid.
- Bij bestaande gemeentelijke gebouwen streeft de gemeente naar een minimale energiebesparing van 2% per jaar en 40% opwekking en/of inkoop van duurzame energie.
- De leveringscontracten met energiebedrijven zijn gebaseerd op 100% duurzame energie.
- In de komende raadsperiode wordt het gemeentelijke inkoopbeleid 100% duurzaam en zijn bij offerteaanvragen duurzaamheidcriteria opgenomen.

- Mogelijkheden om het stroomverbruik lokaal op te wekken, worden gebruikt.
- Er zijn steeds meer en betere elektrische auto's. De gemeente geeft het goede voorbeeld door ook zelf gebruik te maken van elektrische auto's.
- Bij verlichting in de openbare ruimte worden moderne technieken toegepast (o.a. LED-verlichting). Door het gebruik van LED-verlichting kan er 30 tot 40% energie bespaard worden.
- De ChristenUnie gaat voor een zuiniger en schoner eigen wagenpark
- Goede regels vragen om goede handhaving, zoals de milieuregels. De gemeente zoekt daarbij stevige samenwerking en afstemming met provincie, waterschap en justitie.
- 's Nachts gaat (onnodige) (reclame)verlichting uit.

ChristenUnie

ChristenUnie Arnhem

www.arnhem.christenunie.nl

secretariaat@arnhem.christenunie.nl

secretariaat:

Valkenburgstraat 40

6845 HX Arnhem